

**KONSUMENCI MAJĄ PRAWO OCZEKIWAĆ RZETELNEJ INFORMACJI,
ŻE PRODUKTY, KTÓRYCH UŻYWAJĄ NIE ZAWIERAJĄ SUBSTANCJI
CHEMICZNYCH, KTÓRE MOGŁYBY STANOWIĆ ZAGROŻENIE DLA
ŚRODOWISKA ORAZ ICH ZDROWIA I BEZPIECZEŃSTWA**

Certyfikat to ostateczne potwierdzenie jakości wyrobu chemicznego

O certyfikacji wyrobów chemicznych rozmawiamy z Joanną Tkaczyk, ekspertem Polskiego Centrum Badań i Certyfikacji, Przedstawicielem Polski w Komitecie Unii Europejskiej ds. Oznakowania Ekologicznego (EUEB).

Z jakich powodów warto zabiegać o certyfikację wyrobów chemicznych?

Współczesne społeczeństwo przeżywa okres bezprecedensowej konsumpcji produktów zawierających dużą ilość substancji chemicznych, które mogą być niebezpieczne dla zdrowia i środowiska. Wśród substancji chemicznych sklasyfikowanych jako niebezpieczne – zgodnie z unijnym rozporządzeniem CLP w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, wchodzących w skład produktów – znajdują się na przykład środki konserwujące w detergentach piorących i czyszczących, substancje zapachowe w środkach higieny osobistej, polifluorowane środki chemiczne stosowane w procesie wykańczania tekstyliów, plastyfikatory w tworzywach sztucznych, czy metale ciężkie w urządzeniach elektronicznych.

Identyfikacja substancji wzbudzających szczególnie duże obawy, tj. takich, które mogą być sklasyfikowane jako rakotwórcze, działające szkodliwie na rozrodczość, mutagenne, wykazujące toksyczność, czy zdolność do bioakumulacji, sama w sobie nie stanowi żadnych ograniczeń użytkowania, a ograniczenia zawarte w REACH w wielu przypadkach odnoszą się jedynie do konkretnych zastosowań, a zatem wszystkie inne zastosowania są dozwolone. W konsekwencji tego stanu rzeczy wiele niebezpiecznych substancji chemicznych zawartych w wyrobach pozostaje niezauważonymi przez przeciętnego użytkownika końcowego, który często z braku wiedzy wierzy, że niepożądane właściwości dla człowieka i środowiska są znikome.

Wierzy w to, chociaż jednocześnie wyraża się, że w ostatnich latach rośnie świadomość konsumentów.

Z badań Eurostatu przeprowadzonych w 2017 r. wynika, że 94% mieszkańców UE, w tym 81% Polaków uważa sprawy ochrony środowiska za bardzo ważne lub ważne, a 81% z nich, w tym 88% Polaków ma przekonanie, że ochrona środowiska ma bezpośredni wpływ na zdrowie i jakość życia człowieka. Warto zwrócić uwagę, że aż 84% Europejczyków i 88% Polaków obawia się wpływu środków chemicznych obecnych w wyrobach powszechnego użytku na stan zdrowia.

W świetle powyższego, konsumenci mają prawo oczekiwać rzetelnej informacji, że produkty, których używają nie zawierają substancji chemicznych, które mogłyby stanowić zagrożenie dla środowiska oraz ich zdrowia i bezpieczeństwa. Jednocześnie chcą podejmować konkretne działania na rzecz ochrony środowiska, chociażby wybierając produkty, które powodują mniejsze szkody dla środowiska i zdrowia. Wiarygodna informacja pozwoliłaby im zatem podejmować świadome decyzje o zakupie. Wielu konsumentów jest wciąż zdezorientowanych i często bardzo sceptycznie nastawionych do niezliczonych stwierdzeń środowiskowych, deklaracji, etykiet umieszczanych przez producentów i sprzedawców detalicznych na produktach. Stwierdzenia typu „Bezpieczny dla środowiska”, „Przyjazny dla warstwy ozonowej”, „Zielony” niewiele wyjaśniają, a czasem są zwyczajną „ekościemą”. Zdarza się, że za takimi stwierdzeniami nie stoją żadne wiarygodne badania ani oceny.

Dlatego świadomi konsumenci poszukują dobrego źródła informacji. I właśnie z pomocą przychodzą tutaj programy certyfikacji i etykiety ekologiczne przyznawane przez niezależne jednostki certyfikujące. Dobrym przykładem jest europejski program oznakowania ekologicznego EU Ecolabel.

label, zarządzany przez Komisję Europejską i realizowany przez krajowe jednostki certyfikujące notyfikowane w Komisji Europejskiej, zwane jednostkami właściwymi. Funkcję jednostki właściwej w Polsce pełni Polskie Centrum Badań i Certyfikacji.

Jak Pani wspomina, jesteście Państwo niezależną, właściwą jednostką certyfikującą, kompetentną do przyznawania europejskiego oznakowania ekologicznego EU Ecolabel. Co to za oznakowanie, co ono potwierdza, jaka jest jego rozpoznawalność i renoma?

Europejski program oznakowania ekologicznego EU Ecolabel jest dobrowolnym programem certyfikacji stanowiącym element programu działań Komisji Europejskiej na rzecz zrównoważonej konsumpcji i produkcji. Doskonale wpisuje się w promowanie gospodarki o obiegu zamkniętym, nagradza bowiem producentów, którzy projektują wyroby innowacyjne, zapewniające ograniczenie zużycia i marnotrawienia zasobów naturalnych. Tym samym oznakowanie ekologiczne EU Ecolabel zwiększa globalną konkurencyjność, wspiera zrównoważony wzrost gospodarczy.

Europejski program oznakowania ekologicznego EU Ecolabel jest programem etykietowania środowiskowego I typu, ustanowionym zgodnie z normą ISO 14024:2018 Etykiety i deklaracje środowiskowe – Etykietowanie środowiskowe I typu – Zasady i procedury. Ramy prawne programu stanowi rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 66/2010 z 25 listopada 2009 r. w sprawie oznakowania ekologicznego UE oraz decyzje ustalające ekologiczne kryteria przyznawania oznakowania ekologicznego UE.

Podstawę certyfikacji EU Ecolabel stanowią

kryteria oparte na najnowszych osiągnięciach nauki i techniki, uwzględniające najbardziej znaczące rodzaje wpływu na środowisko, a także zdrowie ludzi i zwierząt w ciągu całego cyklu życia produktu. Przy czym kryteria te koncentrują się na tych etapach, w których oddziaływanie na środowisko jest największe, co może być różne dla różnych wyrobów.

Co to oznacza w praktyce?

Przykładowo tkaniny mają silne oddziaływanie na środowisko na etapie produkcji, gdy są barwione, drukowane i wybielane, stąd największą uwagę zwrócono na ograniczenie negatywnych oddziaływań właśnie na etapie produkcji. W przypadku innych preparatów, takich jak detergenty, substancje wchodzące w skład stanowią jeden z kluczowych obszarów. Inne produkty, m.in. sprzęt elektroniczny, mają bardzo duży wpływ na środowisko w fazie użytkowania, dlatego kryteria skupiają się na efektywności zużycia energii.

Każdy produkt opatrzony oznakowaniem ekologicznym UE charakteryzuje się dobrą jakością i wysoką wydajnością.

Wyroby oznakowane etykietą EU Ecolabel posiadają oficjalną gwarancję UE, że znajdują się wśród wyrobów najbardziej przyjaznych środowisku, przeszły określone badania i procedury oceny zgodności, potwierdzające ich efektywność środowiskową, jak również charakterystyki techniczne i trwałość, są polecane przez organizacje konsumenckie i środowiskowe, które uczestniczą w opracowaniu kryteriów, posiadają logo rozpoznawane w całej Europie, co ułatwia marketing, traktowane są priorytetowo przy zamówieniach publicznych przez organy administracji, które prowadzą politykę środowiskową, stanowią potwierdzenie zaangażowania zarówno producenta, jak i sprzedawcy w sprawy środowiska, a także są objęte promocją i działaniami marketingowymi, prowadzonymi przez Komisję Europejską i krajowe jednostki właściwe ds. Ecolabel.

Wyroby lub usługi, którym zostało przyznane oznakowanie ekologiczne EU Ecolabel spełniają zatem wysokie standardy ochrony środowiska i wydajności. Dzięki przejrzystemu kryteriom ekologicznym, konsumenci mogą dokonywać świadomych wyborów bez kompromisu w odniesieniu do jakości produktów.

EU Ecolabel jest to etykieta, której można zaufać. Ponad 70 tys. produktów i usług posiada oznakowanie ekologiczne EU Ecolabel. Według badań Eurobarometru z 2017 r., 30% społeczeństwa UE kupuje pro-

dukty z oznakowaniem EU Ecolabel, a 78% konsumentów, którzy znają oznakowanie ekologiczne UE, ma zaufanie do tego oznaczenia.

Jakie wyroby z szeroko pojętego przemysłu chemicznego podlegają certyfikowaniu w oparciu o oznakowanie, o którym mowa?

EU Ecolabel jest przyznawany na podstawie kryteriów określonych w decyzjach Komisji Europejskiej. Aktualnie wydano decyzje dla 30 grup wyrobów od detergentów, kosmetyków, przez tekstylia, ubrania dla niemowląt, wyroby z papieru, po komputery, telewizory, farby i lakiery, meble, pokrycia podłogowe, pompy ciepła, ogrzewacze wodne, podłoża uprawowe, polepszacze gleby, czy zakwaterowanie turystyczne.

Właściwie wszystkie grupy wyrobów w mniejszym lub większym stopniu zawierają kryteria dotyczące substancji chemicznych. Dzisiaj trudno wyprodukować wyrób bez udziału produktów przemysłu chemicznego, jeżeli nie w samym składzie wyrobu, to na etapie wytwarzania, czy ekstrakcji. Niewątpliwie takie produkty, jak kosmetyki, środki czystości, tekstylia, obuwie, farby i lakiery, środki smarowe, meble, materace łóżkowe, papier przetworzony odnoszą się bezpośrednio do przemysłu chemicznego i mogą ubiegać się o oznakowanie ekologiczne EU Ecolabel.

Podkreśla Pani, że wyroby poddane certyfikacji otrzymują gwarancję spełnienia rygorystycznych wymagań zawartych w określonych standardach krajowych, unijnych oraz międzynarodowych. W oparciu o jakie kryteria i badania odbywa się w takim razie proces przyznawania certyfikatów?

Proces certyfikacji odbywa się w oparciu o kryteria oznakowania ekologicznego UE zawarte w decyzjach Komisji Europejskiej opracowanych przy szerokim udziale wszystkich zainteresowanych stron, w tym jednostek właściwych, na podstawie danych naukowych i z uwzględnieniem całego cyklu życia produktów. Kryteria obejmują najbardziej znaczące rodzaje wpływu na środowisko, w szczególności wpływ na zmiany klimatyczne, różnorodność biologiczną, zużycie energii i zasobów, wytwarzanie odpadów, emisje do wszystkich elementów środowiska, zanieczyszczenie oraz wykorzystywanie i uwalnianie substancji stwarzających zagrożenie. Uwzględnia się również właściwości funkcjonalne, jak jakość, wysoką efektywność, trwałość. Produkty te nie mogą być mniej wydajne, czy

www.chemiaibiznes.com.pl

**CODZIENNIE
PORCJA**

**NAJNOWSZYCH
INFORMACJI**

REKLAMA

prezentować gorszej jakości niż produkty tej samej klasy dostępne na rynku.

Zatem podstawą w kontekście przyznawania oznakowania ekologicznego UE jest z jednej strony ochrona środowiska, ale z drugiej również odpowiedzialność za zdrowie i bezpieczeństwo zarówno pracowników na etapie wytwarzania, jak i konsumentów.

Zgadza się. W rezultacie takiego stanu rzeczy oznakowanie ekologiczne UE nie może być przyznawane wyrobom zawierającym substancje lub preparaty/mieszaniny spełniające kryteria pozwalające zaklasyfikować je jako toksyczne, stwarzające zagrożenie dla środowiska, rakotwórcze, mutagenne lub działające szkodliwie na rozrodczość w rozumieniu rozporządzenia CLP w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, ani też towarom zawierającym substancje, o których mowa w art. 57 rozporządzenia REACH.

Są jednak wyjątki od tej reguły. W przypadku, gdy z technicznego punktu widzenia nie jest wykonalne zastąpienie substancji chemicznych lub zastosowanie alternatywnych materiałów lub w przypadku produktów, które mają znacząco wyższą całkowitą efektywność ekologiczną w porównaniu z innymi produktami tej samej kategorii, Komisja może przyjąć odstępstwa. Nie dotyczy to jednak substancji spełniających kryteria art. 57 rozporządzenia REACH i wskazanych zgodnie z procedurą opisaną w art. 59 ust. 1 tego rozporządzenia, znajdujących się w mieszaninach lub w jakiegokolwiek jednorodnej części złożonego produktu w stężeniu powyżej 0,1% wagowego.

W celu poddania wyrobu certyfikacji na oznakowanie ekologiczne UE, należy złożyć do jednostki właściwej wypełniony formularz wniosku wraz z towarzyszącą dokumentacją. Dokumentacja ta może obejmować skład chemiczny, obliczenia, deklaracje dostawców, deklaracje wnioskodawcy, karty charakterystyki, a także raporty z badań. Zaleca się przeprowadzanie badań w laboratoriach akredytowanych, zgodnie z metodami podanymi w kryteriach. Dopuszcza się przeprowadzanie badań w laboratoriach nieakredytowanych tylko w przypadku braku laboratoriów akredytowanych. Jednakże decyzję o uznaniu wyników zawsze podejmuje jednostka właściwa – certyfikująca. Podobnie w przypadku zastosowania metodyki równoważnej badań, czyli dopuszczonej przez kryteria, ostateczną decyzję w sprawie równoważności podejmuje jednostka właściwa.

Czy przejście przez proces certyfikacji jest skomplikowane?

Zasadniczo każdy produkt lub usługa dostarczona w celu dystrybucji lub używania na rynku Europejskiego Obszaru Gospodarczego (Unia Europejska oraz Islandia, Lichtenstein i Norwegia – *przyp. red.*) i należący do jednej z ustalonych grup produktów niespożywczych i niemedyceńskich kwalifikuje się do oznakowania ekologicznego UE. O certyfikat EU Ecolabel mogą ubiegać się producenci, importerzy, usługodawcy, hurtownicy i sprzedawcy detaliczni, którzy wytwarzają produkty lub świadczą usługi wchodzące w zakres jednej spośród 30 decyzji Komisji Europejskiej ustanawiających kryteria oznakowania ekologicznego. Detałści także mogą ubiegać się o certyfikację produktów, o ile wprowadzają je do obrotu pod własną marką.

Proces ubiegania się o EU Ecolabel należy rozpocząć od sprawdzenia, czy dany produkt lub usługa mieści się w definicji wybranej grupy wyrobów i jest zgodny z odpowiednimi kryteriami. Następnie należy przygotować wniosek wraz z dowodami spełnienia wymagań. Dowody te mogą obejmować recepturę wyrobu, raporty z badań, deklaracje zgodności producenta i/lub dostawców, obliczenia. Po skompletowaniu wniosku należy skontaktować się z jednostką właściwą, czyli w polskim przypadku PCBC, w celu złożenia wniosku i otrzymania wyceny kosztów. Następnie wnioskodawca powinien zarejestrować się w bazie danych Komisji Europejskiej ECAT, gdzie po uzyskaniu certyfikatu i podpisaniu umowy licencyjnej będzie widoczna zarówno nazwa producenta, jak i nazwa wyrobu. W ramach oceny dokumentacji możliwa jest także inspekcja warunków produkcji u producenta.

Czy wszystkie wyroby chemiczne, które są Państwu przedstawiane przechodzą proces certyfikacyjny i uzyskują certyfikat?

Wszystkie wyroby przedstawiane do certyfikacji muszą bezwzględnie spełnić wymagane kryteria zawarte w odpowiedniej decyzji. Od tej reguły nie ma wyjątku. Jednakże jeszcze się nie zdarzyło, aby wnioskodawcy odmówiono przyznania certyfikatu. Wnioskodawcy, na ogół producenci, którzy ubiegają się o EU Ecolabel, są na tyle zaangażowani i zmotywowani, że ściśle współpracują z PCBC, dopóki nie spełnią wszystkich wymagań. Zdarza się, że muszą uzupełnić dokumentację, a to wydłuża czas oczekiwania na certyfikat.

Często o samym procesie przyznawania jakości oznakowania, wyróżnienia, znaku jakości mówi się – być może niesprawiedliwie – że jeśli ktoś zapłacił, to otrzymał. Jak należałoby w ogóle skomentować takie stwierdzenie?

Nie mogę wypowiadać się na temat innych oznakowań ekologicznych, ani też działań innych jednostek certyfikujących. Mogę natomiast podkreślić, że aby uzyskać prawo do oznaczania wyrobu oznakowaniem ekologicznym UE, wyrób musi spełnić rygorystyczne kryteria środowiskowe i przejść procedurę certyfikacji.

Ponadto, zgodnie z art. 6. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 66/2010 z 25 listopada 2009 r. w sprawie oznakowania ekologicznego UE, jednostki właściwe mają obowiązek prowadzić nadzór rynku, tj. regularnie weryfikować w odniesieniu do produktów, którym przyznały oznakowanie ekologiczne UE, czy dany produkt spełnia kryteria oznakowania ekologicznego UE oraz wymogi oceny. W stosownych przypadkach jednostka właściwa ma obowiązek przeprowadzić również tego rodzaju weryfikację po otrzymaniu skargi (np. od innej jednostki właściwej). Weryfikacje te mogą mieć formę wyrzykowych kontroli. Ponadto Art. 17. zobowiązuje państwa członkowskie do wprowadzenia sankcji w przypadku naruszenia przepisów ww. rozporządzenia. Przy czym sankcje te muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające.

Z jakimi wydatkami finansowymi wiąże się rozpoczęcie i przejście przez cały proces certyfikacji? Czy uzyskanie certyfikatu to rzecz, na której bardziej zależy małym, średnim czy dużym podmiotom?

Maksymalne opłaty za certyfikację Ecolabel są określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 66/2010 z 25 listopada 2009 r. w sprawie oznakowania ekologicznego UE. Koszty certyfikacji dla dużego przedsiębiorstwa nie mogą przekroczyć 2 tys. euro, średniego i małego – 600 euro oraz 350 euro w przypadku mikroprzedsiębiorstwa. Wnioskodawcy, którzy posiadają certyfikowany system zarządzania środowiskiem wg ISO 14001 lub EMAS mogą liczyć na rabaty. Wnioskodawcy ponoszą też opłatę roczną związaną z użytkowaniem oznakowania ekologicznego Ecolabel.

SYSTEM ROLNICTWA PRECYZYJNEGO ROZWIJA SIĘ, GDYŻ WYNIKA TO Z POTRZEBY ZWIĘKSZENIA WYDAJNOŚCI MASZYN, OBNIŻENIA KOSZTÓW JEDNOSTKOWYCH PRODUKCJI I PODNIESIENIA EFEKTYWNOŚCI WYKORZYSTANIA NAWOZÓW I OGRANICZENIA ICH WPŁYWU NA ŚRODOWISKO

W kierunku precyzyjnego nawożenia

Producenci nawozów w coraz większym stopniu muszą się dostosowywać do wymogów przynoszonych przez tzw. precyzyjne rolnictwo. Także sam proces nawożenia ulega stałym modyfikacjom, odpowiadającym koncepcji takiego inteligentnego rolnictwa.

Czym jest rolnictwo precyzyjne?

Rolnictwo precyzyjne może przyczynić się do osiągnięcia szerszego celu, jakim jest sprostanie rosnącemu popytowi na żywność, przy jednoczesnym zapewnieniu zrównoważonego rozwoju w zakresie produkcji podstawowej w oparciu o bardziej precyzyjne i zasobooszczędne zarządzanie produkcją. Krótko mówiąc, pozwoli „produkować więcej za mniej”. W ramach rewolucji w zakresie cyfryzacji rozwój technologii skupił się np. na rozwiązaniach dających możliwość przetwarzania ogromnych ilości danych (Big Data) oraz „Internecie rzeczy”, co również otworzyło wiele drzwi dla rozwoju technik w zakresie rolnictwa precyzyjnego. Biorąc pod uwagę, że obecnie do 80% wyposażenia rolniczego zawiera komponenty systemów rolnictwa precyzyjnego, to technologie rolnictwa precyzyjnego biorą udział we wszystkich czterech etapach wzrostu upraw (przygotowanie gleby, siew, zarządzanie uprawami i zbiory).

Rolnictwo precyzyjne to system, w którym poszczególne obszary produkcyjne pola uprawnego traktowane są z różnym nakładem środków produkcji: dawki nawozów i środków ochrony roślin, wielkości dawki polewowej przy nawadnianiu, gęstości siewu czy sadzenia. Taki sposób stosowania środków produkcji ma zapewnić lepsze dostosowanie ich dawki do aktualnych potrzeb roślin i zasobności gleby w składniki pokarmowe na danym obszarze pola,

a zatem zwiększyć efektywność ich wykorzystania i ograniczyć negatywny wpływ na środowisko. Stoi to w opozycji do wciąż popularnego w wielu regionach kraju jednolitego gospodarowania na całej powierzchni pól, w ramach którego nie dopasowuje się dawek nawozu do zróżnicowanych warunków w obrębie danego pola.

Precyzyjne rolnictwo to nic innego, jak dopasowanie nawożenia do szczegółowych potrzeb roślin wedle zasady, iż najlepsze praktyki rolnicze z całą pewnością zwiększają skuteczność nawozu.

Przykładowo azot musi być dostępny w wystarczających ilościach, aby nie ograniczał wzrostu roślin i plonów. Jednak nadmiar azotu poza krótkotrwałym okresem, gdy rośliny go potrzebują, może powodować trącenie go do środowiska lub prowadzić do nadmiernego zużycia. Dokładne dopasowanie dostępności azotu do bieżących potrzeb roślin i rzeczywistej podaży składników pokarmowych gleby maksymalizuje wydajność, minimalizuje wpływ na środowisko naturalne i optymalizuje zysk. W większości warunków za najlepszą praktykę rolniczą uważa się nawożenie dzielone. Nawozy oferujące przewidywalne uwalnianie dostępnego dla roślin azotu najlepiej nadają się do nawożenia dzielonego. Dotyczy to saletry amonowej (azotanu amonu) i saletrzaka (azotanu wapniowo-amonowego), a nie dotyczy mocznika. Zrównoważone odżywianie roślin jest kolejnym warunkiem ekonomicznego i inteligentnego stosowa-

nia nawozów. Niedostateczna podaż fosforu, potasu i siarki może zmniejszyć skuteczność stosowania azotu.

System rolnictwa precyzyjnego rozwija się, gdyż wynika to z potrzeby zwiększenia wydajności maszyn, obniżenia kosztów jednostkowych produkcji i podniesienia efektywności wykorzystania nawozów i ograniczenia ich wpływu na środowisko. Aktualnie uprawa roślin jest prowadzona na coraz większych polach, co zazwyczaj przyczynia się do zwiększenia ich zmienności. Dawniej bowiem te ziemie były uprawiane w stosunku do siebie odmiennie, co ma swoje przełożenie na sposób w jaki powinny być traktowane obecnie. Niestety w dalszym ciągu częstym jest, iż na dużych obszarach stosuje się te same dawki środków produkcji, a w efekcie uzyskuje się słabsze ich wykorzystanie, gdyż nie wszędzie jest taka sama potrzeba. Precyzyjne rolnictwo i precyzyjne nawożenie mają tę słabość zniwelować.

Ostatnie lata w tym względzie to choćby znaczny postęp w zakresie stosowania zmiennych dawek nawozów azotowych. To ważne, gdyż w Polsce struktura nawożenia mineralnego charakteryzuje się rosnącym udziałem azotu, co w dalszej perspektywie może niekorzystnie wpływać na procesy produkcyjne i spowodować zwiększenie zagrożenia środowiskowego. Poziom niezbilansowania składników, a także duża zmienność przestrzenna zawartości form przyswajalnych składników w glebie, składniając do szerszego wdrożenia do praktyki